

Petro Vershigora militated bravely, was injured, and after treatment in a hospital headed the brigade of the cinema of photo of correspondents. From April to June, 1942 studied on the courses of secret service agents at the Reconnaissance department of Bryansk front after successful completion of which was neglected in a rear to Germans for organization of reconnaissance work.

In September in 1942 P. Vershigora was directed to partisan connection of Sydor Kovpak in which was a second in a command from secret service. After the recall of S.A. Kovpak on "large earth", P.P. Vershigora led the First Ukrainian partisan division the name of Sydor Kovpak, that under his wire carried out two raids – to Poland and districts of Western Byelorussia (Bilovez'ka dense Forest, Grodno) – so-called "Nemanskiy raid".

Except for the rank of Hero Soviet Union P.P. Vershigora was the recipient of an award many battle rewards among which: two order of Lenin, Red Flag, "Bogdan Khmel'nickiy" of a 1 degree, by the medal "Partisan of Domestic war of a 1 degree" and others like that.

After war of P.P. Vershigora tried to return to the cinema: on his scenario of Boris Dmokhovskiy in 1947 began to make the movie "People with a clean conscience". However, unfortunately, shooting were shut-down. In the next attempts of screen version Vershigora allowed to be only a consultant.

To write a script movie for Vershigora was not a problem, Vershigora wrote the story of "Checoltan", a few stories and play about Khotinsk of revolt "Oak Kotovskiy".

The attempts of rising of other scenarios of Vershigora made off a failure. Most fruitful was literary activity of P.P. Vershigora: he is an author of documentarily fiction works about partisans: "People with a clean conscience" (1946; State Premium of the USSR, 1947), "Karpatskiy raid" (1950), "Raid on Sun and Visla" (1959). "Ivan-hero" published collection of stories in 1960, novel "House is native" (1962). Author of book from history of partisan movement "Military creation of folk the masses" (1961), coauthor of work the "Partisan raids" (1962). P.P. Vershigora combined writer, public and pedagogical activity – teaching in Academy of General Staff of the USSR.

Keywords: Petro Vershigora, film director, writer, scenario, director's laboratory, pedagogic, Academy of VGIK.

УДК 78.03(4)

Белявіна Наталія Дмитрівна
кандидат педагогічних наук, доцент

КОНЦЕРТНІ ВІРТУОЗИ ЯК ДИРЕКТОРИ-ЗАСНОВНИКИ ФРАНЦУЗЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ ГРОМАДСЬКИХ КОНЦЕРТІВ "CONCERT SPIRITUAL"

У статті розкривається діяльність першої регулярної французької асоціації громадських концертів "Concert spiritual" (1725-1790).

Підкреслено, що завдяки "Concert spiritual" та творчій діяльності його засновників та директорів сформувалася тип відкритого платного концерту – два відділення з симфонією та інструментальним концертом; завершилась монополія придворної світської музики – ініціатива концертнування перейшла до музикантів-професіоналів.

Ключові слова: асоціації громадських концертів, "Concert spiritual", платний відкритий концерт, концертнування, віртуозність, концертний стиль.

Вивчення процесів демократизації культурного простору музичного життя в європейських країнах XVIII ст., коли музикування почало розповсюджуватись по всіх верствах населення, є актуальною темою для сучасного українського суспільства. В означений період поступово сформувалася окремий вид світської творчої діяльності – концертнування, яке розвинулось від придворних форм до відкритого, платного концерту.

Метою даної роботи є вивчення діяльності першої регулярної французької асоціації громадських концертів "Concert spiritual" (1725-1790).

Завдання – перевірити гіпотезу про те, що "концертний стиль" товариства "Concert spiritual" був сформований завдяки творчій ініціативі його засновників, власників привілею та директорів, серед яких були видатні французькі музиканти – скрипалі-віртуози та відомі композитори, автори популярних опер, концертних симфоній, інструментальних концертів тощо.

Е зарубіжній та українській музикознавчій літературі практиці окремими дослідниками вивчають процеси демократизації музикування у XVII-XIX ст. Часто вони зосереджуються на переліку цехів та братств, товариств та асоціацій, розгляді особливостей та "публікації статутів" [6]. Окремо треба наголосити на наукових розвідках музикознавців Ісаєвича Я., Мазепи Л., Мазепи Т., Фільц Б. та автора даної статті щодо українських братств та цехів, які представлені в розрізі їх значення в українській музичній культурі [1; 2; 4; 5; 6; 7].

Новизна даної публікації полягає у вивченні закономірностей формування концертного репертуару, впливу на нього історичних обставин, публіки (підписантів, вкладників) та директорату з кола віртуозів-музикантів; становлення структури концертного дійства – послідовності представлення творів у концертах товариства "Concert spiritual", яка стала характерною для концертів у європейських країнах XVIII ст.

Заснування у 1725 р. першої регулярної асоціації громадських концертів "Concert spiritual" у Франції поклато кінець монополії придворної світської музики – вони не фінансувались королівським

двором і не управлялась Королівською академією музики, яка мала привілей на виконання музичних творів.

Найважливішою особливістю формування "концертного стилю" асоціації "Concert spiritual" було те, що серед його засновників та меценатів, вкладників та підписантів, власників привілею та директорів були виключно видатні французькі музиканти-віртуози та відомі композитори – за 65 років існування "Concert spiritual" було виконано 1253 музичні твори, які написали 456 авторів.

Зважаючи на це, виділяють дев'ять періодів діяльності товариства згідно складу керівництва: 1725-1728 рр. – А. Данікан-Філідор; 1728-1733 рр. – Ж.Ж. Мюре, М. де Ланні, П. Симард; 1734-1748 рр. – тимчасова адміністрація Королівської академії музики на чолі з Ф. Ребелем та Ф. Франкером; 1748-1754 рр. – Ж.-Н.П. Руе та Г. Капперан; 1755-1762 рр. – дружина Ж.-Н.П. Руе та Ж.Ж.К.де Мондовіль; 1762-1771 рр. – А.Довернь, а надалі співдружність Н.Капрон – Н.Р.Жоліво – А.Довернь; 1771-1773 рр. – А.Довернь-П.М.Бертон; 1773-1777 рр. – П.Гавіньє – Ф.Ж.Госсек – С.Ледюк; 1777-1790 рр. – Ж.Легро – І.Бетом.

Засновник – представник династії музикантів Філідор-Данікан –Анно Данікан-Філідору (1681-1728), який у 1725 році заснував "Concert Spiritual". Анно Данікан-Філідор (1681-1728) – придворний флейтист, гобоїст, композитор і музикант короля, член ансамблю "Великої стайні". Він був представником династії музикантів Філідор-Данікан: засновник – Мішель Данікан-Філідор – гобоїст та винахідник сучасного язичкового гобою (видалив мундштук), придворний музикант при Людовіку XIII; Андре Філідор-старший – (1647-1730) придворний музикант – виконавець на духових інструментах, автор інструментальних творів (фанфар) при Людовіку XIV; найвідоміший з них Франсуа Андре Данікан-Філідор (1729-1795, брат Анно) – один із головних творців французької комічної опери.

"Concert spiritual" уклали перший контракт з Королівською академією музики, в якому зобов'язувались: сплачувати Королівській академії музики (Опера) відрахування, проводити концерти тільки у період закриття театрів відповідно до літургійного календаря (35 днів на рік); грати тільки латинську духовну церковну музику і не виконувати твори французькою; не використовувати музикантів Королівської академії музики і не виконувати у концертах уривки з опер. У перегляді контракту у 1727 було дозволено виконувати твори французькою та італійською мовами.

Отже, угода, за якою діяла асоціація, вплинула як на строки проведення концертів так і на назву "Concert Spiritual" – "Духовні концерти", а також на репертуар. Оскільки було заборонено виконувати оперні уривки та використовувати французьких музикантів, то митці зосередились на інструментальній та хоровій музиці, а також сприяли виступам іноземних віртуозів та мало відомих молодих талантів. Тому почали виконувати інструментальну музику та латинську церковну музику: мотети, кантати, сонати, концерти, симфонії тощо.

Концерти "Concert spiritual" відкрились 18 березня 1725 р. у Salle des Suisses du château des Tuileries – у Залі швейцарців королівського палацу Тюільрі, який надав особисто король. Прозвучали Різдвяний концерт А.Кореллі (1653-1713) та два мотети Мішеля Рішара Делаланда (1657-1726).

Однак артисти Опері виступали в концертах: сопрано Marie Antier – Марія Антьє(1687-1747), Catherine Lemaure – Катрін Лемор, органістка і сопрано Marie Fel – Марі Фель (1713-1794), тенор Pierre Jélyotte (1713-1787)- Пьер Желіотт, тенор Joseph Legros (1739-1793) – Жозеф Легро, сопрано Sophie Arnould (1740-1802) – Софі Арнольд, сопрано Rosalie Levasseur (1749-1826) – Розалі Лавассер. Також виступали італійські артисти: бас Giovanni Battista Palmerini – Джованні Батиста Пальмеріні, кастрат Domenico Annibali (1705-1779) – Доменіко Аннібали, а також сопрано з Гамбурзької опери сопрано Maria Monza – Марія Монза. (Варшавський)

"Concert spiritual" були розміщені у Cent-Suisses – Залі солдат швейцарської гвардії, розташованій на першому поверсі центрального павільйону палацу Тюільрі. Це велика зала 19 м довжиною, 17 м шириною, 9 м висотою. Зала була перероблена та прикрашена під концерти: встановлено естраду та сидіння. У концертах могли брати участь близько 60 інструменталістів та хористів [10]. Особливо слід підкреслити встановлення органа в світському приміщенні.

У 1727 р. А.-Д.Філідор передає свій привілей Жану-Жозефу Мюре (Mure, Jean-Joseph Mouret), а до керівництва приєднуються Мішель де Ланні і Пьер Симард – колишній лейтенант (Michel de Lannu, Pierre Simard), які вкладають у підприємство власні кошти.

Завдяки приходу до керівництва нових осіб починається пропаганда світських творів, до програм увійшли популярні французькі кантати. У більшості концертів виконувались твори Ж.-Ф.Рамо, Ж.-Ж.де Мондонвіля та Ж.-Ж.Мюре.

Жан-Жозеф Мюре (1682-1738) – сюрінтендант придворної музики, в 1714-1718 рр. – директор оркестру Опері, у 1717-1737 рр. – директор Італійського театру в Пале-Рояль; у 1722 р. – співак та директор концертів герцога Орлеанського і одночасно, у 1728-1734 р. – директор "Concert Spiritual".

Ж.-Ж.Мюре автор комічних опер, опер-балетів, арій, дивертисментів, кантат, інструментальних творів (сонат, сюїт), двох оркестрових Suites de symphonies (1729). Перша сюїта для труб, ударних, скрипок і гобоїв відома популярною "Рондо-фанфарою".

У 1734 р. Королівська академія музики на деякий час бере контроль над "Concert Spiritual" – вони підпадають під керівництво тимчасової адміністрації у складі директорів опери Феррі Ребеля та Франсуа Франкера.

Концерти відбуваються рідко (22-23 концерти на рік), однак у програмах з'являються французькі твори, які стають популярними. Звучить музика М.-Р. де Лаланда і Ж.-Ж. Мюре, Ж.-Ж. де Мондонвіля, М. Блаве тощо. В цей період в концертах вперше з'явиться 13-річний скрипаль П. Гавіньє, який виконував каприси Д. Локателлі, концерт Ф. Джемініані та Сонату для двох скрипок Ж.-М. Леклера разом із Ж.-Л'Аббе. У 1739 році з успіхом вперше тут виступив М. Берто з власним концертом.

У період 1748-1754 рр. був підписаний новий контракт з Королівською академією музики на 14 років. Директорами стають Ж.-Н. Панкрас Руе (1705-1755) – вчитель музики королівських інфантів та королівський музикант та скрипаль Опері Габріель Капперан.

Це був прекрасний час для "Concert Spirituel": зали переповнені, встановлено новий орган, у програми повертають релігійну музику. Звучить духовні твори французьких композиторів: Мішель де Лаланд, Ж.Ж.К. де Мондонвіль, Ж.Рамо. У 1753 р. було виконано Stabat Mater Дж.Б.Перголезі (1710-1736), де виступили італійські співаки, у тому числі кастрати. Так, 5 листопада 1753 р. відбувся концерт знаменитого кастрата Г.Кафареллі (1710-1783).

У 1751 р. оркестр складався з 40 інструменталістів (16 скрипок, 2 альтів, 6 віолончелей, 2 контрабасів, 5 флейт і гобоя, 3 фаготів, 1 трубача, літавр, 2 валторн, органа-континуо) та 45 хористів.

Популярними стали виступи французьких віртуозів. Це, як правило, придворні музиканти скрипалі Жан-Батист Ане – виконував сонати А.Кореллі; Жак Обер – у 14-річному віці дебютував у "Духовних концертах", де грав разом із П.Гавіньє і пропагував концертний репертуар "концертну симфонію", збірки популярних арій (у тому числі оперних) з варіаціями для 2 скрипок; Жан-П'єр Гіньон – виступав з творами А.Вівальді; Жан-Марі Леклер – "один з самих популярних концертних виконавців", грав власні концерти і сонати та твори А.Кореллі і А.Вівальді; Жан-Жосеф Кассанеа де Мондонвіль – виконував власні твори; Жан-Ноель Пажен – виконував твори Дж.Тартіні; Л'Аббе-син (Жозеф Барнабе Сен-Севін) – власні сонати та варіації для 1-2-3 скрипок, звучали його симфонії.

У 1754-1744 рр. в Парижі перебуває Я.В.Стамиць (1717-1757) – засновник "мангеймської школи" та скрипаль-віртуоз, якого запросив відомий меценат Ла Пупліньєр. Оскільки оркестр Concert Spirituel мав відповідний склад інструментів та кількість оркестрантів, то саме тут прозвучали Симфонії Я.В.Стамиця. Правда, на той час у Мангеймському оркестрі було 43 оркестранти, з них 30 струнних, а в Оркестрі Concert Spirituel було 38 інструментів, з них 26 струнних. Також Я.В. Стамиць виконав й інструментальні твори – Сонату для віолі д'амур та скрипковий концерт, і навіть склав конкуренцію П'єру Гавіньє, який на той час був відомим паризьким віртуозом.

У 1755 р. управління товариством бере Ж.-Ж.Кассанеа де Мондовіль, який також керує оркестром і виконує переважно власні твори: ораторії та французькі мотети весь час на афішах.

Правда, з'являються і нові композитори – Ф.-А.Данікан Філідор, Ф.-Ж.Госсек, Франсуа Жиру. Виступає й молоде покоління артистів: скрипалі М.-А.Генен (Женен), І.Бертом (Берто), віолончелісти – брати Ж.-П.Дюпор та Ж.-Л.Дюпор, Ж.-Б.Жансон, флейтист Телла (Taillart).

Дуже популярними були виступи органістів. Так, церковний органіст і композитор Клод Бальбастр (1724-1799) стає відомим як концертуючий органіст. З хроматичною арфою виступали брати Симон, Крістіан та Селестен (Целестен) Хохбрюкер (Hochbrucker) син та племінники винахідника хроматичної педальної арфи Якоба Хохбрукера. Симон Хохбрюкер (1699-1750) – один з перших популяризаторів арфи та віртуоз-арфіст, який здійснив турне по Європі, у тому числі виступав у Парижі, де виконував Сонати для лютні та арфи Йогана та Селестина Хохбрюкерів.

У 1762 р. придворний музикант і скрипаль Антуан Довернь (1713-1797) бере управління та отримує новий привілей на 9 років. Він працюватиме разом із скрипальми Габріелем Каппераном та Ніколаєм Рене Жоліво (секретар Опері). Асоціація залишається залежною від Академії, якою в цей час керують Жан Феррі Ребель та Франсуа Франкер, а пізніше й сам Антуан Довернь та Нікола Рене Жоліво.

А.Довернь (1713-1797) – придворний музикант, з 1744 – скрипаль Королівської академії музики, у 1764 – "сюрінтендант королівської музики", у 1769-1790 рр. – композитор, диригент, директор Опері, яку він тричі очолював, у 1769 -1772 рр. разом Н.Р.Жоліво.

А.Довернь – один із засновників французької комічної опери, автор інструментальних творів, таких як Concert de simphonies for 2 violins, viola & bass – Симфонія-концерт для 2 скрипок, віолончелі (баса), жанру, що передувало зародженню симфонії та інструментального концерту

Директори-скрипалі активно пропагували новий жанр – симфонію. Для керівництва оркестром запрошується скрипаль-віртуоз П'єр Гавіньє – спочатку концертмейстер перших скрипок, а згодом диригент оркестру, який разом із концертмейстером других скрипок Н.Капроном довели оркестр до досконалого ансамблю. П'єр Гавіньє постійно концертує як скрипаль-віртуоз разом із Ж.-П.Гіньоном, Л'Аббе (син), Ж.-П.Дюпором, співачкою Моль Фель, з якою виконував Концерт для скрипки і голосу Ж.-Ж.Мондонвіля.

Віолончеліст Жан П'єр Дюпор вперше у 1761 р. виступив із власною сонатою, а у 1768 р. – разом із братом Жан Луї Дюпором, який став найвідомішим паризьким віртуозом, виступав як соліст у Concert Spirituel.

У концертах починають грати й віртуози-виконавці на духових інструментах: гобоїст Г.Безоцці, кларнетист Біе, трубачі Родольф і Спандо. Поряд з братами Хохбрюкер в Парижі був дуже популяр-

ним французький віртуоз-арфіст Франц Петріні (1744-1819) – автор 4 концертів, сонат, варіацій, дуетів для арфи, також молодий Н.Сежан.

Ч.Берні описує один з характерних концертів того часу, що відбувся 15 червня 1770 р. Виконувався Мотет М.-Р. де Лаланда (1657-1726), який "складався головним чином із хорів" і не сподобався Ч.Берні, однак публіка "багато аплодувала. Далі прозвучав концерт для гобоя придворного музиканта Г.Безоцці (племінника), "високо-довершена" гра якого сподобалась публіці. Співачка Делькамбр виконала пісню "Почуй, господи", і хоча на думку Ч.Берні вона "прокричала" його "на всю силу свою легенів", публіка прийняла її так гарно, "начебто Безоцці нічого до неї не зробив". Італійський скрипаль Дж.Траверса (бл.1745-?) зіграв "концерт в італійському дусі, з гарною вишуканістю, гарним тоном і легкістю виконання", однак публіка залишилась байдужою. Мадам Філідор співала Мотет Ф.-А.Філідора – "це нагадувало гарний спів і гарну музику", які, однак "не викликали бурі аплодисментів". В кінці був виконаний мотет "Блажен муж" для великого хору із соло та дуетами [3, 27-28].

У 1773-1777 рр. товариство очолювали скрипаль Пьер Гавіньє разом з скрипалем, диригентом і композитором Франсуа Госсекком та скрипалем Симоном Ле Дюком (Ледюк).

Майже 30 років пов'язують Пьер Гавіньє (1728-1800) з "Concert spiritual" – 13-літній дебютант, скрипаль-віртуоз, інтерпретатор, диригент і концертмейстер оркестру, 1773-1777 рр. – директор, а після виходу із складу дирекції був, навіть вимушений сплачувати борги підприємства і пішов у відставку практично без засобів існування.

П. Гавіньє, сам блискучий скрипаль-віртуоз, пропагував твори авторів різних стилів – А.Кореллі, Ф.Джемініані, П.Локателлі, А.Вівальді, Дж.Тартіні, Я.Станиця, Ж.-М.Леклер, Ж.-Ж.де Мондонвіль. Його тричастинні Скрипкові концерти вирізнялись розвитком сонатних принципів, романтичним "співом" та концертним блиском солюючої скрипки.

Директори-скрипалі відновили періодичність концертів та збільшили склад виконавців у 1773-1774 рр. Оркестр налічував 60 інструменталістів (24 скрипки, 4 альти, 12 віолончелей, 4 контрабаси, 2 флейти, 3 гобоя, 2 кларнети, 4 фаготи, 2 валторни, 2 труби, литаври), а хор – 47 співаків [10].

У 1777 р. до "Concert Spiritual" прийшло друге дихання. Їх очолюють тенора-альтіно та диригент Жозеф Легро (Ле Гро), скрипаль Ісідор Бертом, які вперше створюють постійний оркестр.

Постійний оркестр "Concert Spiritual" складався з 64 музикантів (46 струнних, 17 духових та литаври) та хорового ансамблю з 20 музикантів (6 жіночих голосів, 3 фальцетисти, 6 тенорів та 5 басів).

Оркестровий твір-симфонія пов'язуватиметься тут з іменами австрійців Й.Гайдна і В.А.Моцарта, чехів Я.Станиця, А.Станиця і Л.В.Ляхніца. Правда пізніше з'явиться суто французький жанр – Симфонія із солюючими інструментами, які стануть прикрасою і особливістю багатьох паризьких концертів.

У цей період із сольними виступами та інструментальними концертами брали участь у концертах французькі виконавці-віртуози: скрипалі Ж.-Б.Ане, Ж. Обер, Ж.-П.Гіньон, Ж.-М.Леклер, Ж.-Ж. Кассанеа де Мондонвіль; А.-Ж. Ескоде; Ж.-Н. Пажен, Ж.-Б.Л'Аббе-син, П. Гавіньє, Дж.-Б.Віотті (сезон 1782-1783); віолончелісти Ж.-Б.Жансон-ст., Ж.-П.Дюпор, Ж.-Л.Дюпор, Ж.-Б.Бреваль.

Стають відомими і популярними французькі композитори Ф.-Ж.Госсек, Ф.-А.Данікан-Філідор, Рьер Монтан Берто, Франсуа Девіньє (Девіне), Ш.-Ж.-Н.Мегюль, а також іноземні автори Н.Піччіні, Дж.Паїзіелло, Й. Гайдн, В.-А.Моцарт, тощо.

У цей період представлені різноманітні програми (не менш як 80 композиторів), змінився художній напрям і репертуар концертів: постійно звучали симфонії та увертюри з опер, поступово відійшли від мотетів на користь італійських арій, сакральні твори замінили на світські, особливо французькі сценічні музичні твори, дуже модні у цей час.

Користувались успіхом такі виконавці: співачки Сен-Обе (Saint-Huberty), Тоді (Tody), Мара (Mara); віртуози-скрипалі Дж.Віотті та Р.Крейцер, брати А. та К.Станиця, це також золотий вік духовиків: гобоїст Ф.А.Саллантен (Sallentin, Charonne), флейтисти Ж.Л.Тюлу (Tulou), Франсуа Девьєн (Devienne), гобоїст Етьєє Озі (Ozi), кларнетист Мішель Йо (Yost), Жан Ксав'є Лефевр (Lefèvre).

13 квітня 1784 р. відбувся останній концерт "Concert spiritual" у Cent-Suisses – Залі Швейцарців. На прощання із залом, в якій концерти проходили майже 60 років, була виконана "Прощальна" Симфонія Й. Гайдна.

Після цього товариство перейшло у Salle des Machines – "Машинну залу" – Театр палацу Тюїльрі, де проводились концерти до 1788 р. У 1789-1790 рр. виступали у приміщенні Італійської опери – Залі Favart та Театру ярмарки Сен-Мартен (Théâtre de la Porte-St-Martin).

У концертах останніх двох років встановлюється досить традиційна структура програм та характерний склад виконавців.

Особливо цікавими виглядають концерти 1789 року під час перших революційних подій. Їх програми складались із двох частин, кожна з яких починалась симфонією Й.Гайдна, іноді їх "різноманітними" симфоніями В.-А.Моцарта та чеського валторніста і композитора Л.-В.Ляхніца (1746-1820), який з 1783 р. проживав у Парижі.

У центрі програм – концерти чи симфонії з солюючими інструментами. З такими творами виступали віолончеліст Ж.-Л.Дюпор, піаніст Г.Жаден, фаготист Е.Озі, скрипалі Ж.-Б.Віотті, Ж.-М.Джорновік (І.М.Ярнович). Співали світську вокальну музику: французькі сцени Л.-С.Лебрана (Леб-

рюна), А.-М.Бертоне та італійські арії Н.Піччіні, Д.Паїзіелло, Б.Менгоцці. Знаменита португальська співачка Л.-Р.Тоді співала арії Дж.Сарті. Виконувалась також і духовна музика: ораторії Д.Саккіні, мотети, Те Деуми Ф.-Ж.Госсека, Ф.-А.Філідора, Ф.Жиру [8, 230-231].

Концерти у 1790 р. мало вирізнялись від попереднього року: відкривались симфоніями Й.Гайдна, Л.-В.Лахніца, І.Плейєля, закінчувались вокально-хоровими творами Й.Гайдна, Д.Перголезі, Ф.Жиру, А.Сальєрі. Єдиний твір який особливо відмічала публіка був "Stabat Mater" Д.Перголезі. Центральний номер – інструментальний концерт: концерти для фортепіано, фагота, кларнета, соната чи арія для арфи, вокальні твори італійців Д.Піччіні, А.Сарті та французів Ж.-Н.Карбонеля, Ф.Меґюля, тощо [8, 232].

М.Карамзін так згадував про ці концерти: "Паризькі вистави закриті два тижні на рік, той що передує та сам пасхальний тиждень. Кожен вечір в залі Опери дають концерт духовної музики, де кращі віртуози на різних інструментах показують свій талант. Я провів там декілька прекрасних годин слухаючи "Stabat Mater", "Miserere" [8, 233].

Цікаво, що у 1790 році вже не виступали молоді іноземні віртуози, а Опера, як і раніше, не дозволяла своїм артистам виступати в цих концертах, що значно збіднило ці програми, зробило їх одноманітними й "застиглими", що частково й вплинуло на закриття "Concert Spiritual" в цьому ж році. Останній концерт асоціації "Concert spiritual" відбувся 11 березня 1790 р.

Отже, відзначимо, що завдяки діяльності товариства "Concert spiritual" та творчій ініціативі його директорів-засновників сформувався тип відкритого платного концерту (два відділення з симфонією, сольним концертом та вокальними номерами); сакральна музика прийшла у концертну залу – "більше не треба йти до церкви, щоб послухати motet чи stabat, тепер цю можливість надає концертна зала" [9]; виконавці-віртуози (скрипалі, віолончелісти, органісти, клавесиністи) задовольнили зростаючу потребу публіки у "віртуозності", яка стане характерною особливістю для "концертного стилю"; завершилась монополія придворної світської музики – концерти не фінансувались королівським двором і не управлялись Королівською академією музики, ініціатива концертування почала переходити до музикантів-професіоналів – віртуозів-інструменталістів, віртуозів-співаків та композиторів; почалась активна демократизація концертної справи – зародилась і встановилась практика відкритого платного концерту.

Література

1. Белявіна Н.Д. Діяльність французьких концертних товариств у другій половині XVIII ст./ Н.Д.Белявіна // Культура і мистецтво у сучасному світі: Наукові записки КНУКіМ. –2012. – Вип. 13. – С. 281-226.
2. Белявіна Н.Д. Історичні умови виникнення та діяльності перших професійних музичних об'єднань – музичних цехів в Україні у XVI–XIX ст. / Н.Д.Белявіна //Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2002. – №4. – С.75-82.
3. Бёрни Чарльз. Музыкальные путешествия. Дневник путешествия 1770 г. по Франции и Италии / Берни Чарльз ; [пер. с англ. З.В.Шпитальниковой]. – Л. : Музгиз, 1961. – 203 с.
4. Ісаєвич Я. Братства і українська музична культура XVI-XVIII ст. / Я.Ісаєвич //Українське музикознавство. – К. : Муз.Україна. – 1971. – №6.
5. Мазепа Л. Документальні пам'ятки про музичне братство у Львові XVI-XVII / Л.Мазепа // Праці музичної комісії. – Л, 1993. – Т.СХХХVI.
6. Мазепа Т. Європейські й українські музичні товариства у вимірі столичних культур XVIII-XIX ст. / Т.Мазепа // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: Зб. наук. праць: наук. зап. Рівненського гуманітарного університету. У 2-х т. – 2012. – Вип. 18, Т. 1. – С.12-16.
7. Фільц Б. Київський музичний цех / Б.Фільц // Київ музичний / ред. М.М.Гордійчук. – К. : Наук.думка, 1982. – С.9-17.
8. Adelaide de Plase La vie musicale en France an temps de la revolution / Adelaide de Plase – P. : Librairie Artheme Fayard, 1989. – 343 с., іл..
9. Pardoën Mylène, Le Concert Spiritual. Dans " La Musique Française au XVIIIe siècle ", département de musicologie, Université Lyon 2 – Lumière, 2000-2002 (accédé le 1er mars 2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sites.univ-lyon2.fr/musiquefr-18/salles/paris/salleconcert>.
10. Jean-Marc Warszawski Le Concert Spirituel musicologie.org2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www/musicologie.org/sitis/c/concert_spiritual.html, mars 2009.

References

1. Bieliavina N.D. Diialnist frantsuzkykh kontsertnykh tovarystv u druhii polovyni XVIII st./ N.D.Bieliavina // Kultura i mystetstvo u suchasnomu sviti: Naukovi zapysky KNUKIM. –2012. – Vyp. 13. – S. 281-226.
2. Bieliavina N.D. Istorychni umovy vynykennia ta diialnosti pershykh profesiinykh muzychnykh obiednan – muzychnykh tsekhiv v Ukraini u XVI–XIX st. / N.D.Bieliavina //Visnyk Derzhavnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv. – 2002. – №4. – S.75-82.
3. Byerni Charl'z. Muzykal'nye puteshestviya. Dnevnik puteshestviya 1770 g. po Frantsii i Italii / Berni Charl'z ; [per. s angl. Z.V.Shpital'nikovoy]. – L. : Muzgiz, 1961. – 203 s.
4. Isaievych Ya. Bratstva i ukrainska muzychna kultura XVI-XVIII st. / Ya.Isaievych //Ukrainske muzykoznavstvo. – K. : Muz.Ukraina. – 1971. – №6.
5. Mazepa L. Dokumentalni pamiatky pro muzychne bratstvo u Lvovi XVI-XVII / L.Mazepa // Pratsi muzychnoi komisii. – L, 1993. – T.SSXXVI.

6. Mazepa T. Yevropeiski y ukrainski muzychni tovarystva u vymiri stolychnykh kultur XVIII-XIX st. / T.Mazepa // Ukrainskka kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku: Zb. nauk. prats: nauk. zap. Rivnenskoho humanitarnoho universytetu. U 2-kh t. – 2012. – Vyp. 18., T. 1. – S. 12-16.

7. Filts B. Kyivskiy muzychniy tsekh / B.Filts // Kyiv muzychniy / red. M.M.Hordiichuk. – K. : Nauk. dumka, 1982. – S.9-17.

8. Adelaide de Plase La vie musicale en France an temps de la revolution / Adelaide de Plase – P. : Librairie Artheme Fayard, 1989. – 343 s., il.

9. Pardoen Mylène, Le Concert Spirituel. Dans " La Musique Française au XVIIIe siècle ", département de musicologie, Université Lyon 2 – Lumière, 2000-2002 (accédé le 1er mars 2009) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://sites.univ-lyon2.fr/musiquefr-18/salles/paris/salleconcert>.

10. Jean-Marc Warszawski Le Concert Spirituel musicologie.org2009 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www/musicologie.org/sitis/c/concert_spiritual.html, mars 2009.

Белявина Н. Д.

Концертные виртуозы как директора-основатели французской ассоциации общественных концертов "Concert Spiritual"

В статье раскрывается деятельность первой постоянной французской ассоциации общественных концертов "Духовные концерты" (1725-1790).

Подчеркнуто, что благодаря "Духовным концертам" и творческой деятельности их основателей и директоров сформировался тип открытого платного концерта – два отделения с симфонией и инструментальным концертом; завершилась монополия придворной светской музыки – инициатива концертирования перешла к музыкантам-профессионалам.

Ключевые слова: ассоциация общественных концертов, "Духовные концерты", платный открытый концерт, концертирование, виртуозность, концертный стиль.

Belyavina N.

Concert virtuosos as directors-founders of the French association of public concerts "Concert Spiritual"

The article deals with activities of the founded in 1725, the first regular French Association of public concerts of the "Concert spiritual".

The novelty of this publication is in the study of regularities of formation of the concert repertoire, the influence on him of historical circumstances, the public and the Directorate of virtuosos musicians; the formation of the structure of the concert event-sequence representation of works in concerts the "Concert spiritual", which became characteristic for concerts in European countries of XVIII century.

Underlines that the opening of these concerts marked the end of the monopoly of courtly secular music – they are not funded by Royal Mint and not imposed by the Royal Academy of music, which has had the privilege to perform musical works. Music started to spread in all levels of the population and gradually allow sprouts idea about open, paid concert.

Found that the most important feature of the forming of "concert style" Association "Concert spiritual" was that among its founders and patrons, the owners and managers have been exceptionally prominent French musicians – virtuosos, among which the famous violinists and famous composers, authors of popular operas, symphonies, instrumental concerts, sonatas, etc.

The nine periods of the company according to the Guide: 1725-1728 – A.Philidor; 1728-1733 – J.-J.Muret, P.Simard; 1734-1748 – the temporary administration of the Royal Academy of music, F.Rebel and F.Francoeur; 1748-1754 – P.Royer, G.Capperan; 1748-1754 – J.-C. de Mondonville, wife of Royer; 1762-1771 – A.Dauvergne; G.Capperan, N. R. Joliveau; 1771-1773 – A.Dauvergne, M.Berto; 1773-1777 – P.Gavinies, F.J.Gossek, S.Leduc; 1777-1790 – J.Legros, I.Bertom.

Notes that the first contract "Concert Spiritual, signed Filidor in 1725, with the Royal Academy of Music City: play only Latin spiritual church music; do not perform works in the French language, and excerpts from the popular French and Italian operas; do not use the musicians of the Royal Academy of music.

"The Concert spiritual" opened March 18, 1725, in Salle des Suisses Royal Palace Tuileries and 13 April 1784 held a farewell performance in Salle des Suisses in which concerts took place nearly 60 years-was performed the "Farewell" Symphony of Haydn. After this company transferred in the Salle des Machines Tuileries Palace in 1789-1790 – in Theatre Favart and theatre Porte St-Martin, last concert of the Concert spiritual was held on 11 March 1790.

It was discovered that with the arrival of new leadership – patent owners or directors changed and the Repertoire of the policy, the number of concerts, place them and even financial status "Concert spiritual".

In the period from 1748-1754 becoming popular performances of French virtuosos: Gavinies played the Caprices Locatelli and concert Geminiani, Guion performed with works of Vivaldi, Leclair – own concerts and sonatas Corelli and Vivaldi, Pajen played the works of Tartini, L'Abbaye-son – ensembles playing their own variations for 1-3 violins.

Invited foreign musicians sounded: "Stabat Mater" Pergolese performed by Italian singers; the concert of the famous castrato Kaffarelli; was the founder of the "mangejm's school" Stamitz, who performed their own works-Sonata for Viola d'amur, Violin Concerto and Symphony.

Under the leadership of the de Mondonville are only his compositions: oratorios and French motets. There are new names: violinists Genin, cellists, brothers Duport, organist Balbastre; harpists to Hochbrucker.

Directors of violin Dauvergne, Capperan, Joliveau and Gavinies, Gossek, Leduc to promote a new genre – Symphony. They greatly increased the composition of performers: orchestra – 60 instrumentalists, choir – 47 singers. Violinist-virtuoso and conductor P. Gavinies, promoted the works of authors of different styles – Corelli, Geminiani, Lokatelli, Vivaldi, Tartini, Stamitz, Leclair.

In 1777 the conductor Legros, and violinis Bertom create a permanent Orchestra of 65 musicians. Changed artistic direction and repertory concerts: Haydn's Symphony sounded, Mozart, Stamitz, Lahnitz and overtures from operas, instead of motet performed the Italian aria. It was a special period for French artists-virtuosos: violinists, cellists and singers, flutists.

Programs of recent years (1789-1790) traditionally consisted of two parts, each of which started Symphony by Haydn or Mozart. In the Centre is a concert Symphony, or instrumental concert. Such works were cellist Duport, pianist, Sejan, violinists Viotti, Djornovik. In final program of sacral music: oratorio Sakkini, motet and TeDeum Gossek, Philidor.

You need to make the conclusions that, thanks to the creative initiative of the founding Board of Directors of "spiritual Concert": formed a type of open concerts – two departments of the Symphony and instrumental concert and solo, vocal numbers between them and sacral' works at the end; for 65 years the Concert spiritual was completed 1253 musical works who wrote 456 composers; sacred music from the Church came in the concert hall; performers-Virtuosi (violinists, cellists, organists, klavesinists) approved the growing need of the public in the "virtuosity," which is a characteristic feature for the "concert style"; ended the monopoly of court secular music, the initiative in conducting concerts moved to musicians – professionals virtuosos-instrumentalists, singers and composers; began an active democratization of concert activities-born and had an open practice paid concert.

Keywords: Association of public concerts, the Concert spiritual, paid outdoor concert, virtuosity, concert style.

УДК 7.071.2:37.013.43

Косінова Олена Миколаївна
кандидат педагогічних наук

ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ І ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ РЕЖИСЕРА

Стаття присвячена проблемі формування корпоративної культури як складової професійної підготовки майбутніх режисерів у процесі педагогічного спілкування.

На основі теорії і методики сучасної педагогіки охарактеризовано педагогічне спілкування з позиції оптимального врахування життєвих, особистісних і мистецько-професійних інтересів і потреб студентів, їх можливостей і здатності до опанування основами корпоративної культури. А також всебічна підготовленість НПП до педагогічної діяльності, що дає змогу ефективно формувати у студентів корпоративну культуру режисерів, основним показником якої є сформованість провідних якостей режисера і дотримання ними морально-етичних правил у процесі їх професійної творчості на основі певних ціннісних орієнтацій.

Ключові слова: корпоративна культура, педагогічне спілкування, професійна підготовка, майбутній режисер, ціннісні орієнтації.

Ефективне і стійке функціонування мистецької сфери вирішальною мірою залежить від рівня професійної підготовки і розвитку особистості режисера, від його етичних якостей, цінностей у сфері педагогічного спілкування. Сфера діяльності режисера – це зона довіри між людьми, тому він повинен бути не тільки компетентним фахівцем, професіоналом, а й володіти високим рівнем корпоративної культури.

Мета дослідження – визначити основні засоби покращення якості професійної підготовки майбутніх режисерів шляхом впровадження у навчально-виховний процес ВНЗ педагогічної технології формування корпоративної культури та педагогічних умов, що забезпечують її дієвість.

Відповідно до мети дослідження визначено такі завдання:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу з досліджуваної проблеми, визначити сутність, структуру та особливості корпоративної культури режисера.
2. Обґрунтувати педагогічні умови формування корпоративної культури майбутнього режисера.
3. Конкретизувати критерії та рівні сформованості корпоративної культури майбутніх режисерів.

Становлення сучасної професійної освіти потребує створення соціально-педагогічних умов для гуманізації особистості майбутнього режисера, оскільки мистецькі професіонали є потужним потенціалом розвитку нашого суспільства. Такі умови можна створити лише за наявності у студентів системного мислення, духовності та високого рівня корпоративної культури, відповідальності за майбутнє, що проявляється у професійному спілкуванні.

Сучасна наука дедалі більше схиляється до думки, що спілкування, як об'єктивний вид життєдіяльності кожної особистості, виступає своєрідним мистецтвом, де є свої правила, свої особливості, свої секрети, знати які потрібно кожному спеціалісту для оптимізації своєї діяльності, досягнення мети.

Режисер – одна із найскладніших, найбільш динамічних професій, наголошуємо – педагогічних професій. Складність її пов'язана з високими вимогами, що висуваються до режисера, керівника, педагога в умовах ризикування науково-технічного прогресу, зростання обсягу інформації, а також значних витрат розумової, психологічної енергії у творчо-виховній діяльності. На нашу думку, роль педагогічного спілкування у режисерській роботі є величезною, оскільки воно має можливість впливати на зміну структури та суті соціальних суб'єктів (студентів), на соціалізацію людини, становлення її як особистості.

Спілкування – процес взаємозв'язку і взаємодії суспільних суб'єктів (груп, осіб), у якому відбувається обмін інформацією, діяльністю, настроєм, досвідом, здібностями, умінням і навичками.